

Бунда О.М., к.е.н., доц., Чучкевич Д.Ю., студентка

Київський національний університет технологій та дизайну

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ЩОДО ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті досліджено аналітичні процедури щодо операцій із запасами в контексті інноваційного розвитку підприємства. Описані процедури повинні забезпечити якісне проведення аналізу запасів в ході розвитку підприємства. Забезпеченість підприємства виробничими запасами, їх раціональна структура та ефективне використання обумовлюють безперервність процесу виробництва на підприємстві, сприяють випуску необхідного обсягу продукції та економії витрат грошових коштів на інвестування оборотного капіталу. Відповідно, на всіх етапах виробництва актуальним є аналіз наявності та ефективності використання виробничих запасів.

Ключові слова: запаси; аналіз; аналітичні процедури; підприємство; розвиток підприємства; аналіз підприємства.

Bunda O., Chuchkevych D.

Kyiv National University of Technologies and Design

ANALYTICAL PROCEDURES FOR STOCKS OPERATIONS IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Abstract. The article examines the analytical procedures for operations with stocks in the context of innovative development of the enterprise. The described procedures should ensure high-quality analysis of stocks during the development of the enterprise. Provision of the enterprise with production stocks, their rational structure and efficient use determine the continuity of the production process at the enterprise, contribute to the production of the required volume and save money on investment of working capital. Accordingly, at all stages of production the analysis of availability and efficiency of use of production stocks is actual.

Keywords: stocks; analysis; analytical procedures; enterprise; enterprise development; enterprise analysis.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми полягає в дослідженні сутності запасів та їх ефективного використання у виробничих процесах за сучасних умов господарювання. Основою для здійснення безперебійного процесу виробництва підприємства є правильна організація обліку виробничих запасів. В умовах сьогодення це можливо забезпечити при здійсненні регулярного внутрішнього контролю за виробничими запасами підприємства. Регулярна перевірка правильності ведення обліку надходження, збереження та використання виробничих запасів, їх документальне оформлення та своєчасне відображення у фінансовій звітності допомагає вчасно виявити загрози фінансовій безпеці підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу запасів на підприємстві та операцій з ними досліджувалися вітчизняними науковцями, такими як: Ф.Ф. Бутинець, В.І. Ефіменко, І.Б. Садовська, М.І. Скрипник, В.В. Сопко, Т.О. Меліхова.

Економічний аналіз – це вивчення економіки і господарської діяльності підприємств. Розвиток економічної науки обумовив виділення економічного аналізу в самостійну галузь.

Запаси – це активи, які наявні фактично на будь-якому підприємстві. Організація контролю за збереженням та рухом запасів на підприємстві є невід’ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення мети функціонування суб’єкта господарювання [1].

Враховуючи значний внесок науковців, очевидно, що окремі аспекти та питання аналізу виробничих запасів все ще потребують уточнень та подальшого наукового опрацювання.

Постановка завдання. Основною метою статті є дослідження аналітичних процедур щодо операцій із запасами в умовах інноваційного розвитку підприємства.

Результати досліджень. Управління підприємством являє собою процес планування, організації, контролю та регулювання дій персоналу, постановки стратегічних цілей і тактичних завдань підприємства, ухвалення управлінських рішень і забезпечення їх виконання. Тобто підприємство не зможе нормально функціонувати за відсутності ефективного управління, яке в свою чергу залежить від багатьох факторів. Пропонуємо сконцентрувати увагу на управлінні виробничим процесом та забезпеченням його запасами як основною сферою діяльності будь-якого підприємства.

З метою підвищення ефективного управління підприємством та прийняття раціональних управлінських рішень слід постійно аналізувати забезпеченість та ефективність використання запасів. Основа виробництва представляє собою найважливіші елементи – сировина та матеріали. Постачання та обсяг запасів, товарно-матеріальні цінності, що використовуються підприємством в процесі цієї діяльності перекладають на собівартість вироблених товарів, наданих послуг, виконаних робіт.

З огляду на зміни курсів валют, кризи та інші економічні негаразди підприємствам необхідно постійно оптимізувати політику щодо запасів, що передбачає пошук нових джерел придбання, раціонального використання в процесі виробництва, тощо. Організація обліку запасів є однією з найважливіших умов подальшого функціонування підприємства. У виробництві вагому роль відіграє облік запасів тому, що завдяки їм відбувається виготовлення продукції, що в подальшому реалізується та підприємство отримує дохід.

Для забезпечення безперервної роботи виробництва на складах завжди повинні бути в наявності виробничі запаси в межах норми, передбаченої і затвердженої на підприємстві. На підприємствах здійснюється зберігання виробничих запасів, які надходять, а також їх відпуск у виробництво. Основною умовою для забезпечення збереження власності фірм є контроль на складі за залишками, надходженням та витратами виробничих запасів в бухгалтерському обліку.

В процесі змін системи бухгалтерського обліку згідно міжнародних стандартів, змінюється ряд вимог до обліку та раціонального та ефективного використання запасів в цілому.

Аналіз виробничих запасів підприємства має за мету забезпечити ефективне виконання виробничої програми за рахунок зведення до мінімуму матеріальних витрат, зменшення обсягу виробничих запасів, зниження цін на ресурси та підвищення їх якості.

Метою аналізу запасів є підвищення ефективності виробництва за рахунок ефективного і раціонального використання ресурсів та пошук оптимальних варіантів економії використання виробничих запасів [2].

Аналіз запасів забезпечує ефективне виконання виробничої програми за рахунок зниження до мінімуму матеріальних витрат, обсягу виробничих запасів, зниження цін на ресурси [3].

Ефективне і раціональне використання запасів кожного виробництва є обов'язковою умовою існування підприємства та його подальшого розвитку.

Проведення аналізу запасів передбачає здійснення таких аналітичних процедур:

- аналіз впливу факторних показників на обсяг виробництва та реалізації;
- виявлення впливу факторних показників на прибуток на основі проведених математичних розрахунків;

- економічних аналіз впливу технічних та економічних факторів на використання ресурсів та прибуток підприємства [4].

Основними завданнями аналізу забезпеченості та використання запасів на підприємства є:

- оцінка реальності планів матеріально-технічного постання, ступеня їх виконання, впливу на обсяг виробництва продукції;

- оцінка забезпечення підприємства окремими видами виробничих запасів;

- оцінка рівня інтенсивності та ефективності використання матеріальних ресурсів;

- систематизація факторів, які зумовили відхилення фактичних показників використання запасів від планових;

- моделювання взаємозв'язків між обсягами випуску продукції та матеріаломісткістю, матеріаловіддачею, іншими факторними показниками;

- виявлення внутрішньовиробничих резервів економії запасів і оцінка їх впливу на обсяг діяльності [5].

В управлінні запасами підприємства існують такі проблемні аспекти:

- підбір економічно виправданих залишків продукції на складі;

- неможливість якісної перевірки фактичного стану запасів на складах без участі експерта;

- складність у розрахунку норм витрат на одиницю продукції за умов наявності вузьких номенклатурних груп та варіацій виробництва виробу;

- складність у виборі оптимального портфеля договірних зобов'язань з постачання запасів.

Проведення аналітичних процедур щодо операцій із запасами на підприємстві здійснюється у розрізі п'яти етапів. Перший етап передбачає аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Цей етап представляється у формі розрахунку загальної потреби підприємства в необхідному виді запасів та розрахунку мінімально необхідної кількості запасів [6].

Другий етап являє собою аналіз ефективності формування портфеля договорів постачання запасів. В ході цього етапу проводиться аналіз ефективності формування портфеля договорів постачання запасів, що передбачає перегляд динаміки цін під час закупівлі запасів та пошук альтернативних варіантів закупок, перегляд договірних зобов'язань.

Третій етап – аналіз стану запасів на складах та умов їх зберігання. На даному етапі досліджується стан умов зберігання запасів та їх відповідності нормативним показникам та проведення інвентаризації.

Четвертий етап передбачає оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів. Етап передбачає порівняння розрахункових показників з нормативними та розрахунок економічних показників ефективності використання запасів.

П'ятий етап являє собою підведення підсумків, тобто підведення підсумків та внесення пропозицій на основі проведеного аналізу [7].

Також необхідно зауважити, що в умовах розвитку ринкових відносин із постійно зростаючою конкуренцією, за нестабільних умов зовнішнього середовища, інфляції на підприємствах з'являється необхідність ефективного управління, яке залежить від рівня його інформаційного забезпечення, що надає облікова система.

До шляхів підвищення ефективності використання виробничих запасів на підприємстві можна віднести:

- вдосконалювання форм організації промислового виробництва, застосування дешевих конструктивних матеріалів;

- впровадження економічно обґрунтованих норм запасу;
- прискорення науково-технічного прогресу, упровадженням прогресивної техніки і технології;
- розвиток стандартизації, уніфікації, типізації [8].

При ефективному управлінні запасами, тобто матеріалами та сировиною використовується єдиний принцип - підтримувати їх на мінімально безпечному рівні, тобто на такому, що враховує надійність поставок і дає змогу уникнути зайвих витрат на зберігання та ефективно їх використання. При цьому в організації аналізу забезпеченості підприємства запасами та ефективності їх використання надзвичайно важливе місце посідає інформаційне забезпечення.

Усі джерела інформації для здійснення аналітичних процедур щодо операцій із запасами на підприємстві можна поділити на три ключові групи:

- планові – для аналізу забезпеченості підприємства запасами, перспективні і поточні плани матеріально-технічного забезпечення специфікаціях, бізнес-плани);
- обліково-звітні – для проведення ретроперспективного аналізу матеріальних ресурсів, первинні та звітні документи;
- позаоблікові – дані, що непередбачені встановленими формами обліку і звітності (договори на постачання сировини та матеріалів та інші)

Тобто інформаційне забезпечення аналізу запасів підприємства є системою даних і способів їх обробки, що дають змогу виявити реальну діяльність об'єкта, який вивчається, дію чинників, що її визначають, а також можливості реалізації необхідних управлінських дій.

При цьому ефективність результатів здійснення аналітичних процедур щодо операцій із запасами на підприємстві багато в чому визначається обсягом, повнотою й достовірністю економічної інформації. Тому для аналізу забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами та ефективності їх використання використовують не лише на планові, обліково-економічні дані, але і технічну, технологічну інформацію, тощо.

Висновки. Отже, з огляду на викладене вище, без забезпечення необхідної інформації для прийняття управлінських рішень при здійсненні аналітичних процедур щодо операцій з запасами здійснення ефективного управління підприємством буде неможливим. Інформацію для прийняття управлінських рішень, здійснення оперативного та тактичного планування надає добре проведений аналіз, зокрема, визначення забезпеченості виробничими запасами та ефективності їх використання. Для вдосконалення організації здійснення аналітичних процедур щодо операцій із запасами на підприємстві можна виділити такі напрями:

- чітка організація обліково-аналітичних процедур руху запасів підприємств, а саме застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного аналізу процесів утворення запасів;
- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні та аналізі запасами;
- підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління запасами підприємств;
- обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації запасів, що дасть змогу більш точно проаналізувати ситуацію стосовно наявності на підприємстві запасів та їх використання в майбутньому.

Список використаної літератури

1. П(С)БО 9 «Запаси». Затверджено наказом Міністерства фінансів України №246 від 20.10.99 р.
2. Мажуліна М. О. Аналіз виробничих запасів на підприємстві. *Управління розвитком*. 2013. № 10. С. 53–56.

3. Жаворонок А. В., Дзюбик І. В. Особливості аналізу виробничих запасів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2017. № 6 (46). С. 422–426.
4. Томчук О., Кулик Л. Аналіз ефективного використання виробничих підприємств підприємств URL: <http://sophus.at.ua/publ/2013>.
5. Основні завдання аналізу. URL: https://studme.com.ua/11160213/buhgalterskiy_uchet_i_audit/analiz_zapasov.htm.
6. Бунда О. М, Войналович Н. М. Особливості застосування методів обліку виробничих запасів. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2017. Вип. 12. С. 90–102. URL: https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2019/12/2017_12_090.pdf.
7. Ступінська М. В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 8. С. 84–86.
8. Кащена Н. Б Удосконалення методики аналізу виробничих запасів підприємства. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2011. № 2. С. 128–135.